

RICHARD WILLIAMS

Ayrton Senna

ŽIVOT A SMRŤ
AYRTONA
SENNU

Preklad Matúš Pavlík

m

m a m
m a ğ

Richard Williams

**Život a smrt'
Ayrtona Sennu**

Z angličtiny preložil
Matúš Pavlík

m a
m a š

Richard Williams
Život a smrt' Ayrtona Sennu

Prvé vydanie

Copyright © Richard Williams 1995, 1999
Slovak edition © Vydavateľstvo MAMAŠ 2024
Všetky práva vyhradené

ISBN 978-80-8268-126-3

Pre môjho otca

*„Podľa Beylea nesmieme posudzovať človeka
podľa jeho slov, ani podľa toho, čo píše.
A ja dodávam, že ani podľa jeho skutkov.“*

Albert Camus, Zápisník VI

*„Viera hory prenáša, ale nepridá ruke rýchlosť.“
z filmu *El Dorado* (1967)*

KAPITOLA PRVÁ

Ked' let RG723 zamával svojim sprievodným stíhačkám a zamieril na pristátie, aby ho naposledy priviezol domov, na východe sa objavil prvý snečný lúč. Veľké lietadlo sa blížilo od východu slnka do Sao Paula a pozdĺž ciest medzi letiskom a predmestiami sa už zhromažďovali ľudia, prišli ich milióny a možno aj viac, niesli vlajky a transparenty, neskrývali slzy a nárek.

Po jedenásťhodinovej ceste z Paríža viedol kapitán Gomes Pinto stroj McDonnell Douglas MD-11 so zvláštnym nákladom na palube ponad moderné výškové budovy i chudobné štvrte s chatrčami. Sao Paulo je jedno z najväčších a najškaredších miest na svete, obrovské veľkomesto, kde sa stretáva nesmierne bohatstvo a nevýslovná chudoba, ale dnes ráno sa všetci stali obyvateľmi jednej komunity, ktorých spája smútok za ich zlatým chlapcom, ich obľúbeným synom a šampiónom.

O šiestej hodine a dvanástej minúte pristálo lietadlo na hlavnej pristávacej dráhe letiska Guaralhos. Pasážieri, ktorých luxus bol obmedzený len na ekonomickú triedu, jeden po druhom vystupovali. V priebehu nasledujúcich tridsiatich minút vyniesli z biznis triedy vyleštenú mahagónovú rakvu s telesnými pozostatkami Ayrtona Sennu, spustili ju na zem a príslušníci brazílskeho letectva ju preniesli k čakajúcemu hasičskému vozidlu, kde ju zakryli bandeirou, zeleno-žltou národnou vlajkou Brazílie. O šiestej hodine a štyridsiatej piatej minúte ráno sa hasičské auto pod jasnou modrou oblohou rozbehlo, pred ním išlo sedemnášť príslušníkov jazdeckej

polície v bielom, ktorí viedli kolónu na tridsaťkilometrovej ceste do mesta.

Hneď za areálom letiska našiel taxikár medzeru na zaparkovanie na preplnenej trávinatej krajnici. Vyskočili sme z auta a vybehli sme na neďaleký svah, aby sme sa pripojili k ľuďom lemujúcim šest'prúdovú diaľnicu. Prišli sme práve včas, aby sme videli prechádzať sprievod. Vzadu na korbe hasičského auta sedelo po oboch stranách rakvy kvarteto kadetov v bielych čiapkach zo školy vojenskej polície, otočených dopredu a dozadu, a držali stráž; ďalších päť stálo na stupienku v zadnej časti vozidla. Za ním, v prúde potlesku prítomných, nasledovali sprievodné vozidlá a policajné dodávky. Len čo prešli, s taxikárom sme sa sklzli späť dolu strmým trávnatým svahom, nasadli sme do auta a hneď nás to vtiahlo do premávky za smútočnou kolónu.

Bola to obrovská zaprášená masa stoviek áut všetkých tvarov, veľkostí a v rôznom technickom stave, otlčené Volkswageny Chrobák a nablýskané Subaru, elegantné nové XR3 aj veľmi žiadané džípy, taxíky a pikapy, kamión Mack s brazílskou vlajkou veľkosti domu. Všetky tie vozidlá prechádzali tam a späť cez stredný deliaci pás, niektoré sa bezhlavo rútili v protismere v snahe sprevádzať Sennu na jeho poslednej ceste. Väčšina áut mala na čelnom skle nalepenú jeho fotografiu alebo čierne šatky priviazané k anténe rádia. Na jednom z áut bol narýchlo ručne namaľovaný nápis: „Adeus Ayrton – Tricampeão“ (Zbohom, Ayrton – trojnásobný šampión). Z mnohých okien v okolitých budovách visela brazílska vlajka, ktorej farby roztrepotal prúd vetra – povedomý úkaz pri toľkých Sennových triumfálnych popoludniach na okruhoch celého sveta.

Svedkovia tohto predstavenia, scény ako z filmu *Mad Max* na štýl víťazného kolečka veľkej ceny F1, sa v rodnom meste Ayrtona Sennu tlačili na chodníkoch, mostoch, parapetných doskách a v oknách svojich rozpadajúcich sa domov, tliekali svojmu šampiónovi na poslednej ceste a neronili prvé ani posledné slzy. K sprievodu sa pridali motocykle a bicykle.

Keď sa začala ranná špička, nápor mimoriadnej premávky zadusil mesto. Niekedy sme museli zastaviť rovnako ako ľudia na zapchatých vedľajších cestách, vypnúť motor a zdvihnúť zrak k oblohe, kde sa vznášal a krúžil roj policajných a televíznych vrtuľníkov, ktoré označovali postup kolóny ako mračno letných mušiek.

Keď sme prechádzali tunelom Anhangabau, skupina motorkárov spustila chorál: „Olé, olé, olé, olé, Senna.“ Transparenty a čerstvo nastriekané grafity boli vidieť všade, viseli z každého mosta, boli namaľované na každom čistom kúsku múra: „Obrigado Senna“ (Ďakujeme, Senna), „Senna não morreu, porque os deuses não morrem“ (Senna nie je mŕtvy, pretože bohovia neumierajú) či „Obrigado, Senna por fazer nossos domingos felizes“ (Ďakujeme ti, Senna, že vďaka tebe sú naše nedele krásne).

Ako sa sprievod blížil k cieľu, spomalil. Motorkári sa vzdialili a ich miesto zaujala čestná stráž kopijníkov kavalérie: piati vpredú na bielych koňoch, ďalšie dva tucty s červenými kokardami na čiernych ocelových prilbách po stranách obkolesovali hasičský automobil, ktorý sa plazil preplneným davom. Ľudia s rukami vystretými nad hlavami odprevádzali Sennu mohutným potleskom.

Pod ružovými kvetmi neskoro kvitnúcich stromov paneira som prešiel okolo Paláca 9. júla, parlamentu štátu Sao Paulo, klasického diela betónového brutalizmu päťdesiatych rokov zasadeného do parku na juhu mesta. V radoch tam pokojne stáli desaťtisíce ľudí, kým vnútri sa pred otvorením dverí uskutočnil súkromný dvadsaťminútový náboženský obrad. Viedol ho pastor Sabatini Lali za prítomnosti Sennovej rodiny zhromaždenej okolo rakvy. Keď sa dvere otvorili pre verejnosť, rad ľudí, ktorí sa s ním chceli naposledy rozlúčiť, bol dlhý najmenej päť kilometrov, vinul sa až k príjazdovej ceste, ďalej cez vstup a po obvodě perimetra objektu, krútil sa zľava-doprava cez park bez organizácie, ale v dokonalom poriadku. Tí na konci budú čakať sedem hodín, kým prídu na rad. Posúvali sa pomaly dopredu v horúčave,

ktorá dopoludnia dosiahla 26 stupňov Celzia, aby vzdali hold rakve s brazílskou vlajkou a jednou zo Sennových starých prilieb navrchu. Rakvu strážili dvaja vojaci s kopijami a štyria s puškou pri nohe.

Keď sa prezident Itamar Franco v nedeľu popoludní dozvedel o tragédii na okruhu v Imole, okamžite vyhlásil trojdňový štátny smútok a tiež jednodňové prázdniny na všetkých štátnych školách. Brazílčania všetkých vekových kategórií a vrstiev prišli do parku Ibirapuera, aby sa osobne rozlúčili. Medzi prvými v rade bola osemdesiatštyriročná Adelia Scottová, ktorá cestovala mnoho hodín zo svojho domova na juhu krajiny. „Zbožňovala som ho,“ povedala. Neďaleko od nej stál trinásťročný školák Marco Putnoki, ktorý sa postavil do radu ešte v predchádzajúci deň popoludní. V skutočnosti patrila drvivá väčšina ľudí čakajúcich na posledné zbohom k mladšej generácii do dvadsaťpäť rokov, čo veľa vypovedalo o Ayrtonovi Sennovi aj o Brazílii.

Senna bol mladý a krásny v krajine, kde sa tieto atribúty zdali byť jedinou stabilnou menou. Úprimný smútok mladých smútiacich – univerzitných študentov aj zamestnancov McDonaldu – veľmi jasne ukázal, čo pre nich znamenal. „Bol to náš hrdina,“ povedala osemnásťročná Silvia Barrosová, „naš jediný.“

Nenápadným zadným vchodom prichádzala rodina, priatelia, obchodní partneri a kolegovia z pretekárskeho sveta, aby mu vzdali úctu. Každý z nich mal na klope malý odznak s jedným písmenom: „F“ ako *familia* (rodina) alebo „A“ ako *amigos* (priatelia). Medzi nimi bol aj dvadsaťtriročný Christian Fittipaldi, člen známej brazílskej motoristickej dynastie, ktorý jazdil vo Formule 1 svoju tretiu sezónu. Požiadal som ho, aby vysvetlil, prečo mal zosnulý taký výnimočný význam pre mladých ľudí v jeho krajine. „Bol dobrým príkladom pre všetkých,“ povedal Fittipaldi. „Bol to človek, na ktorého ste sa vždy mohli spoľahnúť, a to nielen na trati. Viete, ak má krajina veľa politických a ekonomických problémov, ale vzíde z nej niekto, komu sa tak darí, kto ide do sveta reprezentovať

krajinu tretieho sveta a uspeje v konkurencii ľudí z častí Zeme, kde panujú oveľa lepšie podmienky... nuž, priniesol nám toho veľa, to je všetko.“ Fittipaldi sa odvrátil, aby utešil svojho kolegu z okruhov veľkých cien a krajana Rubensa Barrichella, ktorý sa zosypal počas rozhovoru s televíznym reportérom a pred zrakom všetkých plakal na ramene svojho priateľa.

Vonku pri hlavnej bráne ľudí opúšťala zdržanlivosť v rastúcej tlačnici, ktorú polícia usmerňovala cez malý vchod. Viac ako stopäťdesiat ich omdlelo, keď sa poriadková jednotka vojenskej polície pokúšala obnoviť poriadok pod transparentom, ktorý dával tušiť, aké silné emócie vyvolala v týchto ľuďoch Sennova smrť. „Assassinios Mercenários Queremos Justiça,“ uvádzal červený nápis na čiernom pozadí. „Lúpežní vrahovia. Ľud žiada spravodlivosť.“

Hodinu za hodinou okolo neho prechádzali mladí a starí, tisíce a tisíce ľudí. Len v rýchlosti sa stihli pozrieť na malú tribúnu preplnenú novinármi, fotografmi a televíznymi reportérmi, ktorých objektívy smerovali na malú VIP tribúnu oproti, aby nezmeškali príchod rodiny, priateľov, kolegov a celebrít – jeho otca Milтона da Silvu, matky Neyde, brata Leonarda a sestry Viviane; prezidenta Itamara Franca so všetkými zástupcami politickej moci v Sao Paule; jeho osobného pilota, kapitána Owena O'Mahonyho; a futbalistu Violu, ktorý bol hráčom Sennovho obľúbeného klubu Corinthians a predchádzajúci večer svoj gól do siete Islandu vo Florianópolis venoval zosnulému. (Nasledujúci večer Viola dvakrát skóroval v ligovom zápase proti Guarani a oba góly oslávil kolečkou okolo štadióna s malou brazílskou vlajkou v ruke okolo transparentov s nápismi: „Senna – navždy v našich srdciach“ a „Ďakujeme, Ayrton“.)

Sennova priateľka Adriane Galisteuová, dvadsaťjedenročná blondínka, bývalá speváčka a modelka, v rozrušení striedavo odchádzala a zase prichádzala naspäť. Posledných trinásť mesiacov strávili spolu, väčšinou v jeho dome vo Fare na najjužnejšom cípe Portugalska a v jeho dome na pláži

pri Sao Paule. Adriane pristúpila k truhle svojho milého v rovnakej chvíli ako Alain Prost, Sennov najstarší a úhlavný súper, a Gerhard Berger, jeho najlepší priateľ v padoku. Obaja ju objali zdieľajúc s ňou spoločný smútok. Frank Williams, v ktorého aute Senna pred tromi dňami zahynul, prišiel na invalidnom vozíku a v jeho strhanej tvári sa zračil smútok. Ron Dennis, majiteľ tímu McLaren, s ktorým Senna získal tri tituly majstra sveta, sedel na lavičke pre VIP hostí celých štyridsať minút mlčky. Nuno Cobra, nízky muž s peknou tvárou, desať rokov Sennov osobný fyzioterapeut, priateľ a radca, prešiel pomaly k striebornému katafalku, s plačom pohladil čelo rakvy a nežne sa jej prihovril, akoby sa snažil utešiť nepokojné dieťa. My, ktorí sme sa v tej chvíli na ten výjav pozerali, sme museli od toho srdcervúceho obrazu odvrátiť zrak.

Za normálnych okolností by bola rakva otvorená a tvár zosnulého prístupná poslednému pohľadu lúčiach sa pozostalých. Senna však utrpel pri nehode v Imole také škaredé poranenia lebky, že nebolo možné vykonať zaužívané kozmetické úpravy a na žiadosť rodiny zostalo veko zatvorené. Napriek tomu mnohí z tých, ktorí v nekončiacom zástupe prúdili okolo, posielali rakve bozk, bolestne jej mávali, prežehnávali sa alebo šepkali tichú modlitbu za zosnulého. Niektorí sa zmohli len na to, aby sa v žiali chytili niekoho iného, odkráčali s ním a zrútili sa do rúk pripravených zdravotníkov. Za lano oddeľujúce dav od rakvy kládli rôzne spomienkové predmety – kvet, náramok, báseň. Niektorí držali v ruke fotografiu tohto veľkého muža. Jedna to starších žien mala na tričku pripnutý kúsok papiera s načmáraným odkazom: „Senna obrigado“ (Ďakujem, Senna). Rovnaký obraz sa opakoval znova a znova. Ďakujeme ti za to, čo si nám dal. Muž v pokročilom veku sa zastavil, rozpažil ruky a začal pred rakvou prednášať slávnostnú reč, ktorú strážca prerušil a jemným dotykom ho posunul ďalej. Neskoro popoludní prišiel nevidiaci pán v obleku v doprovode priateľa. Obaja strávili v rade sedem hodín.

Veľká časť mladých ľudí – väčšinou dievčat – mala na čele fixkou napísané meno zosnulého. Ešte viac z nich malo na každom líci namaľované žlté, zelené a čierne pruhy. Brazílska priateľka, ktorá ma vyprevádzala z budovy, mi v parku pri rade trúchliacich vysvetlila, že tento zvyk začal pred dvoma rokmi, keď mladí Brazílčania prvýkrát po dvadsiatich rokoch vyšli do ulíc, aby žiadali trestné stíhanie a odchod skorumpovaného prezidenta Collora de Mella. „Vo farbách Brazílie si namaľovali žlté a zelené pruhy,“ povedala Ana Cecília. „Teraz pridali čiernu ako farbu smútku.“

Keď sme opúšťali sieň a vyšli na slnko, prešli sme okolo aleje vytvorenej z kvetinových vencov, ktoré ležali medzi chodníkmi. Obrovské konštrukcie z exotických kvetov, kvetinové kríže, vlajky a kruhy, niektoré so saténovými šerpami s názvami organizácií a firiem, s ktorými Senna spolupracoval, iné s kartičkami podpísanými súkromnými osobami. Vence od Goodyearu, od Audi, od futbalových klubov FC Sao Paulo a Corinthians, od rodiny Fittipaldiovcov, od Andrettiovcov – Maria a jeho manželky Dee, jeho syna Michaela a jeho manželky Sandry – a od Bernieho Ecclestonea a Asociácie konštruktérov Formuly 1. Boli tu kvety od automobilových klubov z celej Brazílie a fanklubov Sennu z celého sveta. Stáli tu dva obrovské kríže, jeden od Mansoura a Kathy Ojehovcov z firmy TAG, ktorá ho sponzorovala počas majstrovských rokov, a druhý od McLaren International. Títo mu kedysi veľmi radi platili milión dolárov za preteky. Jednoduchý veniec s chryzantémami zas poslali „dvaja z mnohých Tvojich fanúšikov v Severnom Írsku“.

Kdesi vnútri Paláca 9. júla Sennov brat Leonardo Senna da Silva prerušil trúchlivú atmosféru a na tlačovej konferencii predniesol nahnevané slová o ďalšom aspekte tragédie, ktorý bude v nasledujúcich mesiacoch rezonovať s rastúcou intenzitou. „Orgány motoristického športu zaujímajú len peniaze,“ povedal a v podstate parafrázoval myšlienku z transparentu umiestneného pri hlavnej bráne. Vedeli, akým nebezpečnostvám a rizikám čelili jazdci v Imole. Vedeli o tom, že v zá-

krute Tamburello, kde Senna prišiel o život, delí jazdcov od betónového múra len úzky pás trávy a dvadsať metrov asfaltu. „Ak by prijali patričné opatrenia,“ povedal Leonardo novinárom s kamenným výrazom na tvári, skrývajúc silné emócie, „môj brat by dnes žil“.

V popoludňajšej horúčave viseli na zábradlí obvodového plota ďalšie transparenty: „Senna obrigado“, „Adeus Senna“, „Senna tricampeão“, „Senna o melhor“. Na niekoľkých z nich nebolo žiadne meno, ale len jedno slovo „saudade“. „Je to najkrajšie portugalské slovo,“ povedala moja priateľka Ana Cecília, keď sme si od predavača pri plote paláca kúpili niekoľko fliaš minerálnej vody. „Je to jedno zo slov, pre ktoré neexistuje priamy preklad. Znamená to aj smútok zo straty človeka, ktorého miluješ. Žiadny iný jazyk toto slovo nemá.“

Ludia prechádzali sieňou celú noc. Hodinu po úsvite, tristo kilometrov pozdĺž pobrežia Atlantického oceánu, v meste Curitiba, šestnásťročná študentka vypla ranné správy s reportážou z pohrebu a zastrelila sa revolverom kalibru 5,6 milimetrov. „Zabíjam sa, pretože už nechcem ďalej trpieť,“ napísala Zuleika da Costová Rosová v liste na rozlúčku rodičom a svojmu bývalému priateľovi. „Idem sa stretnúť s Ayrtonom Sennom. Milujem Vás aj Fabrícia. Zbohom, mama a otec.“

Keď o desiatej hodine húfnice 2. delostreleckej brigády vypálili nad parkom Ibirapuera čestnú salvu, už viac ako dvestotisíc ľudí povedalo zosnulému svoje posledné zbohom. Na rakvu zahalenú vlajkou sa sypali lupene ruží, keď ju kadeti vojenskej akadémie Barro Branco dvíhali z katafalaku na plecia a pomedzi kvetinové aleje ju vynášali zo sály k čakajúcemu hasičskému autu.

Tento druhý a posledný konvoj previezol rakvu pätnásť kilometrov mestskými a predmestskými ulicami na cintorín Morumbi. Sledovalo ho a sprevádzalo približne štvrt' milióna ľudí. Ulice lemovalo množstvo transparentov a odkazov s opakujúcimi sa slovami: „Ayrton Senna para sempre“, „Ade-

us“, „Valeu“, „Obrigado“. A ešte jeden, na ktorom stálo: „Bol si cennejší ako deväťdesiat percent našich politikov.“ Pred Beethovenovou hudobnou akadémiou na Avenida Reboucas zahral klavirista skladbu, ktorú brazílska televízia TV Globo zvykla používať pri oslavách Sennových víťazstiev. Ana Cecília sa v tej chvíli rozplakala, hoci vôbec nie je veľkou fanúšičkou automobilových pretekov. Pieseň jej pripomenula roky Ayrtonovej slávy a čo jeho úspech znamenal pre jej krajinu.

Ďalšie desiatky miliónov Brazílčanov sledovali v televízii, ako sedem lietadiel Esquadilha de Fumaça – akrobatického tímu brazílskeho letectva – vytvorilo dymové stopy v kosoštvorcovej formácii, keď sa sprievod plahočil nahor do Morumbi, bohatej štvrte nad mestom. Posledný kilometer strmo sa kľukatiacej cesty vyzeral ako stúpanie na Alpe d'Huez na Tour de France, lemovali ju davy ľudí s transparentmi, a keď sprievod prechádzal okolo, silno tleskali. Rozdiel bol v tom, že mnohí z týchto ľudí aj napriek potlesku plakali, pretože sa lúčili s veľkým šampiónom na jeho poslednej ceste. „Táto manifestácia hovorí za všetko,“ povedal guvernér štátu a po krátkej odmlke pokračoval, „o veľkej láske a úcte ľudí k svojmu hrdinovi.“ Niečo také som nevidel od pohrebu Boba Marleyho v roku 1981, keď podobná kolóna prechádzala z jednej strany Jamajky na druhú. Aj vtedy ju sprevádzali helikoptéry a sledovali tisícky obyčajných ľudí.

Miesto Sennovho posledného odpočinku sa však veľmi líšilo od Marleyho malého tehlového mauzólea na kopci v jeho rodisku – odľahlej vidieckej dedinke. Čakali sme naňho za stráženými múrmi s výhľadom na luxusné výškové bytové domy v Cemitério de Morumbi, oválnom parku o veľkosti niekoľkých futbalových ihrísk. Na tunajších hroboch neboli žiadne náhrobné kamene, jasnozelenú rovnú plochu pokrývali len malé tabuľky položené do trávy. Ich široký rozptyl bol najjasnejším dôkazom bohatstva ľudí, ktorí sú tu pochovaní, a veľavravným prejavom privilégií v pulzujúcom meste, kde státisíce ľudí žijú a umierajú v provizórne vystavaných chatrčiach.

Sledovali sme príchod oficiálnych hostí, ktorí mali na tmavých oblekoch a čiernych hodvábnych smútočných šatách pripevnené malé „F“ alebo „A“. Prišli v limuzínach, malých autobusoch alebo vrtuľníkmi, ktoré prelietavali sem a tam, pristávali na improvizovanej ploche za malým lesíkom. Bezpečnosť trúčhliacich zabezpečovali príslušníci Grupo de Ações Táticas Especiais, brazílskych špeciálnych jednotiek, v matne sivých bojových uniformách, čiernych bejzbalových čiapkach a s puzdrom na zbraň visiacim okolo bedier. Stáli sme a robili si poznámky, zatiaľ čo malé skupinky príbuzných a priateľov pomaly kráčali po povrazmi lemovanom chodníku s bledozeleným kobercom do stredu kruhového centrálného trávniká, kde okolo čerstvo vykopaného hrobu ležali svetlozelené plachty a malý biely baldachýn vrhal tieň na miesto obradu.

Zúčastniť sa malo okolo päťsto ľudí. V strede sa zhromaždila najbližšia rodina: otec, matka, sestra, brat. Adriane Galisteuová prišla v spoločnosti svojej priateľky Birgit Sauerovej, manželky bývalého šéfa brazílskeho Volkswagenu. V najužšom rodinnom kruhu stála aj Sennova bývalá partnerka Xuxa Meneghelová, populárna speváčka a televízna moderátorka. Nechýbali ani priatelia: boxer Adilson Maguila Rodrigues, umelci Francisco Cuoco a Alberto Riccelli. Na periférii stáli taliansky veľvyslanec a prezident talianskej automobilovej federácie, ktorí trpezlivo odpovedali na otázky novinárov, či Sennovu smrť spôsobil nebezpečný okruh v Imole. Prítomní boli aj šéfovia tímov Formuly 1: najstarší Ken Tyrrell; Peter Collins z Lotusu, s ktorým Senna vyhral svoju prvú veľkú cenu; Frank Williams, v ktorého aute zomrel a ktorý zle znášal reakciu brazílskych fanúšikov, prišiel v dodávke so zatiahnutými závesmi a Ron Dennis z McLarenu, ktorý prichádzal obklopený ochrankou ako vystrihnutou z filmu *Gauneri*, tichými, dobre stavanými mužmi v čiernych oblekoch a s okuliarmi značky Ray-Ban na očiach.

Hluk z oblohy v diaľke oznámil príchod ďalšieho sprievodu. Keď sa nad obzorom objavilo pol tučta televíznych

helikoptér, príslušníci 2. gardového práporu Juhovýchodného vojenského okruhu si narovnali svoje zelené uniformy, vzali si na plecía pušky a zoradili sa v šíku pri bráne cintorína.

V ich blízkosti sa zoradili tí, ktorí niesli jeho rakvu: Gerhard Berger, navonok vyrovnaný, ale občas sa odvrátil, aby sa upokojil; Alain Prost a Michele Alboreto, veteráni mnohých súbojov so zosnulým; trojnásobný majster sveta Jackie Stewart, ktorý reprezentoval nielen svoju éru, ale tiež všetky predchádzajúce; Damon Hill, posledný Sennov tímový kolega, ktorý skrýval oči za tmavými okuliarmi rovnako ako celý klan Fittipaldiovcov – Emerson, Wilson a Christian; ďalší brazílski krajanovia Rubens Barrichello, Maurizio Sandro Sala, Roberto Moreno a Raul Boesel; Pedro Lamy, mladý portugalský jazdec, s ktorým sa Senna spriatelil, keď prišiel do Formuly 1 ako nováčik s tímom Lotus; Derek Warwick, ktorého, ako každý vie, Senna kedysi odmietol ako svojho tímového kolegu; pilot Lotusu Johnny Herbert; Belgičan Thierry Boutsen, tichý muž a blízky priateľ, ktorý so svojou manželkou často býval u Senna a Adriane vo vile pri Algarve; a vysoký Nemeц Hans-Joachim Stuck, ktorého otec pretekal pred druhou svetovou vojnou v zlatej ére motoristického športu.

Úradujúci majster sveta Prost bol magnetom pre televízne kamery a rozhlasové mikrofóny. Vyhovел požiadavkám novinárov, aby si s nimi pohovoril o Sennovej nehode: „Bol som šokovaný,“ povedal. „Patril k tým ľuďom, o ktorých si nikdy nepomyslíte, že by sa im to mohlo stať. Bol majstrom svojho remesla. Určite sa niečo stalo s autom. Motošport je vždy nebezpečný, ale musíme čo najviac minimalizovať riziko. Myslím si, že nastal čas na zmenu mnohých vecí. Nie je to otázka pravidiel, je to otázka filozofie a rešpektu voči jazdcom.“

Spomenul aj to, ako sa po piatich rokoch konfliktov so Sennom zmierili krátko pred jeho smrťou, pričom ich vzájomná srdečnosť vyvrcholila objatím v Imole v predvečer havárie. Nikto nechcel pochybovať o Prostovej úprimnosti, ale jeho vyjadrenie vyznelo ako dopredu pripravená odpo-

ved', akoby bolo súčasťou scenára pre uspokojenie všetkých. Koniec koncov, rivalita týchto dvoch mužov ďaleko presahovala boj o víťazstvo alebo dokonca o titul, ale položila zložité otázky o čestnosti a mužnosti. Pri tom všetkom nás stiahli so sebou, nútili nás, aby sme si vybrali stranu a viedli hádky.

Novinári však chceli vedieť, či si Prost v súlade s chladnokrvnou realitou Formuly 1 plánuje rozmyslieť svoj nedávny koniec kariéry a vrátiť sa do auta, z ktorého ho Senna len pred niekoľkými mesiacmi vytlačil s takou verejnou potupou. „Z úcty k nemu,“ vyhlásil Prost, „by som nikdy, nikdy, nikdy nesadol do jeho auta.“

Keď ste tam s odstupom stáli a sledovali húf reportérov a kameramanov obklopujúcich malú kučeravú postavu, vybavil sa vám živý obraz všetkých piatkov a sobôt v padokoch a boxových uličkách na okruhoch celého sveta, keď sa po skončení tréningov okolo Prosta a Sennu zhlukli muži a ženy so zápisníkmi a fotoaparátmi. Oboch jazdcov oddeľovalo možno dvadsať metrov a každý z nich hovoril o diani uplynulého dňa zo svojho pohľadu vo vlastnom charakteristickom štýle, ale obaja v skutočnosti hovorili rovnako o tom druhom ako o sebe – aj keď v Sennovi bola rivalita tak hlboko zakorenená, že sa neprinútil vysloviť meno svojho súpera.

Teraz sa v tomto „trávnatom padoku“ zhlukla len jedna skupinka novinárov okolo jedného muža. „V istom období sme boli nepriatelia,“ hovoril Prost, „ale zároveň sme k sebe mali veľmi blízko, pretože sme bojovali proti sebe, a čím dlhšie to trvalo, tým sme si boli bližší. Desať rokov to bolo o Prostovi a Sennovi. Teraz je preč polovica mojej kariéry.“

Spomedzi jazdcov, ktorí zohrali v Sennovej kariére významnú úlohu, chýbali na pohrebe traja, dvaja bývalí majstri sveta a jeden budúci šampión. Prvý z nich, Nigel Mansell, ktorý Sennu porazil v boji o titul v roku 1992, bol zaneprázdnený novou kariérou v Amerike a pripravoval sa na svoj druhý pokus na Indy 500 koncom mája. Niekoľko týždňov po pohrebe, sediac v karavane svojho tímu na okruhu v Indianapolise, Mansell ticho a so zjavným pocitom straty

hovoril o Sennovej smrti. Angličan sa usilovne snažil budovať dobré vzťahy s verejnosťou, ale málokedy v prospech iných. Pekne povedané chýbala mu ladnosť v prejave a možno práve preto jeho ľútosť pôsobila presvedčivo.

Ďalší chýbajúci šampión, Nelson Piquet, získal podobne ako Senna tri tituly majstra sveta. Zo srdc Brazílčanov ho však pred niekoľkými rokmi úplne vytlačil mladší Ayrton, čo jeho krajan dost ťažko niesol. V tomto okamihu sa však, a možno mu to slúži ku cti, odmietol tváriť, že pred rokmi verejne neurazil Sennu, keď ho nazval „taxikárom zo Sao Paula“ alebo ešte horšími prívlastkami. Napriek tomu sa jeho poznámky zdali byť zbytočné a svedčili skôr o jeho nedostatku zrelého úsudku než o Sennovom charaktere. „Vždy som neznášal pohreby,“ povedal Piquet. „Okrem toho som sa nechcel zachovať ako Prost, ktorý sa tváril ako Sennov priateľ, aj keď v skutočnosti spolu celý život bojovali.“

S jeho pocitmi sa stotožnil aj menej známy brazílsky pilot Formuly 1 Chico Serra. „Na pohrebe som sa neukázal, pretože som sa nechcel rozčúliť,“ povedal Serra. „Bolo tam toľko pretvárek, že by sa mi z toho urobilo nevoľno. Niektorí merali tisíce kilometrov, len aby si prihrli vlastnú polievku. Títo ľudia mu nikdy nepomohli a chceli nás presvedčiť, že sú veľkí priatelia, ktorí utrpeli obrovskú stratu. Účasť na pohrebe im priniesla viac než víťazstvo na Indy 500.“ Serrove kruté slová rezonovali o to viac, že to bol práve on, kto pred dvanástimi rokmi odštartoval pretekársku kariéru mladého Ayrtona Sennu, keď ho vzal do Anglicka a pomohol mu získať miesto v tíme. Sám Serra sa začiatkom osemdesiatych rokov dve alebo tri sezóny potácal v zadnej časti štartového poľa vo Formule 1, aby potom sledoval, ako ho jeho chránenec dobieha a nakoniec predbieha.

Tretím chýbajúcim bol Michael Schumacher, od ktorého sa očakávalo, že nahradí Sennu na poste najväčšieho génia Formuly 1, najlepšieho jazdca svojej generácie a tvorcu štandardov. Veľa ľudí očakávalo, že potrvá ešte dva alebo tri roky, prípadne Senna ohlási koniec kariéry, a toto ná-

stupníctvo sa potvrdí. Schumacher však nečakane porazil Sennu v úvodných dvoch pretekoch sezóny 1994 a jeho monopost bol len pár metrov za Sennovým Williamsom, keď vyletel z trate a zahynul. Teraz si namiesto účasti na pohrebe radšej zvolil prípravu a plné sústredenie na ďalšie preteky v Monaku.

Chýbali aj ďalší ľudia, ktorí však už nepatrili k súperom Sennu na trati, zvlášť dvaja anglickí predstavitelia Formuly 1: Max Mosley, prezident Medzinárodnej automobilovej federácie, a teda v konečnom dôsledku muž zodpovedný za bezpečnostné štandardy na okruhoch; a Bernie Ecclestone, šéf Asociácie konštruktérov Formuly 1, o ktorom sa hovorilo, že mal prsty v zmätku a následnom odložení oznámenia o Sennovej smrti, aby sa mohla reštartovať Veľká cena San Marína. Ecclestoneov čin sa stal predmetom intenzívnych a trpkých špekulácií medzi obyčajnými Brazílčanmi, ktorí sa nevedeli zbaviť pocitu, že ak Senna namieste zomrel, preteky mali byť zrušené z úcty k zosnulému a prostej ľudskosti. Ecclestonea videli v to ráno v hoteli v Sao Paule, ale na pohrebe sa nezúčastnil, pretože Leonardo Senna da Silva ho informoval, že jeho prítomnosť by bola „nevhodná“. Ecclestone naproti tomu vydal stanovisko, podľa ktorého sa popoludní stretne s guvernérom štátu, aby spoločne diskutovali o nehode.

Keď teraz jazdci posúvali rakvu na kovovom vozíku, v tvárach sa im zračila neopísateľná prázdnota. Po päťdesiatich metroch sa zastavili oproti gardistom, ktorí namierili svoje automatické pušky do zeme a na rozkaz vypálili tri salvy na pozdrav. Medzi každou salvou bolo počuť cinkanie prázdnych mosadzných nábojníc o asfalt a v pozadí rotory helikoptér krúžiacich nad hlavami. Jazdci obkolesení divokým súbojom fotografov previedli Sennovo telo z cesty na trávnik, kde rakvu prevzal tucet policajných kadetov, ktorí ju niesli po cestičke k hrobu, zatiaľ čo piloti sa pripojili k skupine pozostalých pri hrobe. O sto metrov ďalej medzi radmi gardistov pri bráne cintorína pár chlapcov štvornožky zbieralo vypálené nábojnice zo salvy.